

ברית מלח

כָּל תְּרוֹמַת הַקֹּדְשִׁים אֲשֶׁר יָרִימוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל לַה' נָתַתִּי לָךְ וּלְבָנֶיךָ וּלְבָנֹתֶיךָ אֲתָדָךְ לְחֶק עוֹלָם בְּרִית מִלַּח עוֹלָם הוּא לְפָנַי ה' לָךְ וּלְזַרְעֶךָ אֲתָדָךְ: (במדבר יח ט).

וְכָל קָרְבַּן מִנְחָתְךָ בְּמִלַּח תִּמְלַח וְלֹא תִשָּׁבֵית מִלַּח בְּרִית אֱלֹהֶיךָ מֵעַל מִנְחָתְךָ עַל כָּל קָרְבָּנְךָ תִּקְרִיב מִלַּח: (ויקרא ב ג).

הֲלֹא לָכֶם לָדַעַת פִּי ה' אֱלֹהֵי יִשְׂרָאֵל נָתַן מִמְלָכָה לְדָוִד עַל יִשְׂרָאֵל לְעוֹלָם לוֹ וּלְבָנָיו בְּרִית מִלַּח: (דברי הימים ב פרק יג פסוק ה).

רש"י במדבר פרק יח פסוק יט

ברית מלח עולם - כרת ברית עם אהרן בדבר הבריא ומתקיים ומבריא את אחרים.³
ברית מלח - כברית הכרותה למלח שאינו מסריח לעולם.⁴

רשב"ם במדבר פרק יח פסוק יט

ברית מלח - נראה לי לשון קיום. וכן לדוד ולזרעו ברית מלח. כי פתרונום לפי עניינם. אבל לא תשבית מלח ברית אלהיך, מדבר [ב]מלח ממש. ברית מלח, ברית קיום ועומד לדורות:

פירוש אבן עזרא

ויקרא ב יג: ברית אלהיך - הכנסתיך בברית והשבעתיך שלא תקריב תפל ולא יאכל, כי הוא דרך ביזיון.⁵
במדבר פרק יח פסוק יט: ברית מלח - ברית כרותה, מגזרת "אָרַץ פְּרִי לְמִלְחָה" (תהלים קז לד), ומקום המלח כמו נכרת, שלא יעלה בו צמח כלל, וכן "גִּפְרִית וּמִלַּח" (דברים כט, כב).⁶

¹ כבר קדם לפסוק בפרשתנו פסוק זה שבספר ויקרא, שבו נזכר המלח שלוש פעמים, אבל הביטוי "ברית מלח" שייך לפרשתנו. למרות הקרבה הרבה שבין שני הפסוקים, יש לשים לב להבדל הדק ביניהם. זה שבספר ויקרא מדבר על הברית שבקרבנות - המלח המובא בכל קרבן, המסמל את הברית בין הקב"ה לעם ישראל. זה שבפרשתנו מדבר על ברית הכהונה - על הבטחת הכהונה לאהרון ולזרעו אחריו, "ברית כהונת עולם". זאת, כמובן בהקשר עם פרשת קרח ועדתו שערערו על הכהונה. נראה שיש כאן שימוש סמלי במונח 'ברית מלח' שבסיסו ומקורו הוא במעשה הקרבנות. אך ראה תרגום יונתן לפסוק זה שהופך את הסדר, המלח על הקרבנות שבפרשת ויקרא מסמל את ברית המלח של מעמד הכהונה: "וכל קרבן מנחתך במלח תמלח ולא תבטל מלח ברית אלהיך מעל מנחתך, שבביל שעשרים וארבע מתנות של כהנים נגזרו בברית מלח בעבור כן על כל קרבנך תקריב מלח".

² כאן כבר ודאי שהביטוי ברית מלח הוא בשימוש מושאל למלכות בית דוד. וכפי שמפרש רש"י שם: "ברית מלח - בקיום ואמונה, ועתה". אלא אם נאמר שהביטוי המקורי הוא עתיק עוד יותר מזה שבספר ויקרא ושורשיו כביטוי כללי של ברית חזקה ונצחית וכל שלושת המקורות שהבאנו עושים שימוש בביטוי קדום ושורשי. עכ"פ, ראה הציטוט שהבאנו בספר דברי הימים, במלחמת אביה מלך יהודה וירבעם מלך ישראל. וגם שם יש אזכור של מעמד הכהונה וירושלים כמרכז הדתי של עם ישראל (עליו קרא ירבעם תגר כשהקים את עגלי הזהב בן ובבית אל). ראה כל העניין שם.

³ קטע זה ברש"י לקוח ממדרש ספרי פיסקא קיח בפרשתנו: "ברית מלח עולם היא לפני ה', כרת הכתוב ברית עם אהרן בדבר הבריא ושלם עול אלא שמבריא את אחרים". המלח הוא דבר בסיסי שמקיים את העולם. ראה גם אבות דרבי נתן נוסח א פרק כ: "ובחוסר כל - בלא נר ובלא סכין ובלא שולחן: דבר אחר בחוסר כל - בלא חומץ ובלא מלח. זו היא קללה שמקללן [בה] בני אדם אל יהא לך חומץ ומלח בתוך ביתך".

⁴ ראה רבינו בחיי בן אשר בראשית פרק א: "ברית מלח עולם, מפני שהמלח מעמידם מלקבל הפסד" (הוא מתייחס שם למאמר חז"ל בגמרא בבא בתרא על הנקבה של לויתן נחש בריח שהקב"ה הרג את הנקבה, על מנת שלא יחריבו את העולם ומלח את בשרה והוא שמור לצדיקים לעתיד לבוא). ראה גם בראשית רבה לד י: "ועוד שאל אנטונינוס את רבינו א"ל: מאימתי נשמה ניתנה באדם משיצא ממעי אמו או עד שלא יצא ממעי אמו? א"ל: משיצא ממעי אמו. א"ל: לאו, משל אם תניח בשר ג' ימים בלא מלח מיד מסריח. והודה לו רבי שהשוה דעתו לדעת המקרא, שנאמר (איוב י) חיים וחסד עשית עמדי ופקדתך שמרה רוחי. מאימתי נתת בי את הנשמה? - משהפקדתי". אבל במכילתא דרבי ישמעאל בשלח - מסכתא דויסע פרשה א, מצאנו רעיון בדיוק הפוך: "ויצא אל מוצא המים וישלך שם מלח ויאמר כה אמר ה' וגו' (מלכים ב ב כא) - מהו רפואתו? והלא המים היפין שתתן בהם מלח מיד הם נסרחין! הא כיצד? נתן דבר המתבל לתוך דבר שמתחבל כדי לעשות בו נס". ועוד נחזור לעניין המים והמלח או מי המלח. אחרי כל זאת, שים לב שרש"י מדבר על המלח שאינו מסריח, לא על הדברים האחרים שהמלח מקיים ומונע את סרחונם וקלקולם.

⁵ לאבן עזרא שני פירושים על ברית מלח, על שני המקורות שהבאנו לעיל, בפרשתנו (להלן) ובספר ויקרא. בספר ויקרא, המלח מסמל את נתינת הטעם. ללא מלח, הקרבן הוא תפל והגשתו כך היא דרך ביזיון. וכמו שאומר הנביא: "הקריבהו נא לפחתך" (מלאכי א ח), האם למלך היית מגיש מנחה או מאכל ללא מלח? ראה בכיוון זה גם פירוש אברבנאל שם: "ואמרו על כל קרבנך תקריב מלח היא להגיד שגם על הבשר שאינו מנחה אבל הוא קרבן יקריב מלח. והטעם כי הבשר מלוח לא יסריח אך יתקיים ולזה נקרא ברית מלח עולם גם שהוא ערב לאוכליו. אך הטפל מבלי מלח, נבזה אוכלו ושלחן מגואל הוא". נחזור לאבן עזרא, ההבדל בין הפירוש הזה והפירוש הבא של אבן עזרא, שנראה מיד להלן, נובע מהדקדוק שבספר ויקרא כתוב: "מלח ברית אלהיך" - הברית היא עם ה' - ברית אלהיך; ואילו בספר במדבר מופיע הביטוי "ברית מלח". על "ברית אלהיך" נראה גם את רמב"ן להלן.

⁶ כאן הולך אבן עזרא בדרך אחרת, כי כאן מופיע, כאמור, המונח "ברית מלח". כריתת ברית או לכרות ברית בא כידוע מלשון לחתוך, לכרות, ולכן היא מלווה למשל בקרבנות בהן נחתכים ונכרתים בעלי חיים. ראש לכולם הוא ברית בין הבתרים אצל אברהם. ראה

רמב"ן ויקרא ב יג⁷

ומפני שאמר בכאן ברית אלהיך, ולא אמר ברית ה' כלשון הפרשה וכדרך כל הקרבנות, או שיאמר ברית ה' אלהיך,⁸ אני סובר בו ענין, שהמלח מים, ובכוח השמש הבא בהם יעשה מלח. והמים בתולדותם ירוו הארץ ויולידו ויצמיחו. ואחרי היותם מלח יכריתו כל מקום וישרפו, לא תזרע ולא תצמיח. והנה הברית כלולה מכל המידות, והמים והאש באים בה, ועדיה תאמה ובאה הממשלה הראשונה ממלכת השם, כמלח שיתן טעם בכל המאכלים ותקיים ותכרית במליחותה, והנה המלח כברית ... ולכן אמר בקרבנות (במדבר שם) ברית מלח עולם היא, כי הברית מלח העולם, בו יתקיים ויכרת.⁹

רש"י ויקרא פרק ב

מלח ברית - שהברית כרותה למלח מששת ימי בראשית, שהובטחו המים התחתונים ליקרב במזבח במלח, וניסוך המים בחג.¹⁰

מסכת ברכות דף ה עמוד א

דאמר רבי שמעון בן לקיש: נאמר ברית במלח ונאמר ברית בייסורין; נאמר ברית במלח, דכתיב: "ולא תשבית מלח ברית אלהיך" (ויקרא ב יג), ונאמר ברית בייסורין, דכתיב: "אלה דברי הברית" (דברים כח סט). מה ברית - האמור במלח - מלח ממתקת את הבשר, אף ברית האמור בייסורין - ייסורין ממרקין כל עונותיו של אדם.¹¹

בראשית רבה פרשה עא סימן ה¹²

רש"י בראשית טו י: "דרך כורת ברית לחלק בהמה ולעבור בין בתריה". ראה כמו כן פירוש כלי יקר שם: "ובאה לו התשובה קחה לי עגלה משולשת וגו', כדרך שכרת ה' לאהרן ברית מלח עולם לסלק מעליו ערעור של קרח, כך כרת ה' ברית לאברם לסלק מעליו כל טוען ומערער, כי זאת לפנים לחוק שכל כורת ברית עוברים בין הגזרים כנודע" (אבל אברהם כרת ברית עם אבימלך לא בעריפת שבע כבשות אלא במסירתן, קניין במקום חיתוך). כך או כך, אבן עזרא מציע (כדרכו) פירוש מפתיע שלפניך נבחר המלח לסמל ברית דווקא משום שהוא מינרלל בו שאין חיים ואין בו אורגאניזם כלשהו - במלח נעצרים או נכרתים החיים. באופן דומה מפרש רד"ק על הפסוק בירמיהו יז ו: "והיה פערער בערבה ולא יראה כי יבוא טוב ושכן חרדים במדבר ארץ מלחה ולא תשב", מפרש רד"ק: "ואמר ארץ מלחה ולא תשב ומלחה תואר לארץ שלא תצמיח ונגזרה מן הישוב. וכן ברית מלח ברית נגזרה וכן ארץ פרי למלחה". פירושים אלה, נכונים ככל שיהיו, קשה לקבלם. קשה לקבל פסוקים המתארים הרס וחורבן, כקשורים עם ברית שמטרתה לתת חיים וקיום (גם אם היא עם תנאים). ראה הפסוק המלא בתהלים קז לד שאבן עזרא מביא: "ארץ פרי למלחה מרעת ישבי בה" וכן הפסוק בתוכחת פרשת נצבים, דברים כט כב: "גפרית ומלח שרפה כל ארצה לא תזרע ולא תצמיח ולא יעלה בה כל עשב כמהפכת סדם ועמרה אדמה וצבאים אשר הפך ה' באפן ובחמתו". האם ניתן בכ"ז למצוא קשר בין מלח הברית ומלח הרס ואובדן?

⁷ לאחר שהביא את דברי רש"י (שאנו נביא להלן) ולאחר שקטל (כדרכו) את פירוש אבן עזרא: "אבל ר' אברהם פירש שם ברית כרותה, מגזרת ארץ מלחה (ירמיה יז ו), ומקום המלח נכרת. ואין טעם לדבריה". מביא רמב"ן את פירושו המשלב טבע, סוד ומיסטיקה.

⁸ או שלפחות היה אומר ברית ה' אלהיך. אבל כתוב ברית אלהיך, בלי שם הויה. בכל עניין הקרבנות כתוב שם הויה (נושא שרמב"ן מפתח בהרחבה בכל גישתו לעניין הקרבנות), ואילו כאן, בברית מלח - שם אלוהות שהוא בד"כ מידת הדין, המידה הקשה יותר. ראה פירוש מלב"ם לפסוק שלומד ממילים אלה, ברית אלהיך, שהברית היא בהכרח עם הציבור ולא עם היחיד: "לא נמצא ברית עם היחידים רק עם הרבים".

⁹ וכך היא גם מידתה של ברית המלח של המלוכה של דוד, שיש בה גם קיום וגם כריתה, כפי שהוא מסביר שם: "ולכן אמר הכתוב (דה"ב יג ה) הלא לכם לדעת כי ה' אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח עולם, כי הוא גם כן מדתו של דוד". רמב"ן מדגיש את ריבוי הפנים של המלח: מקיים, מבריא, נותן חיים וטעם, מונע סירחון ומשמר, אך בה בעת גם מכרית במליחותו ושורף. בגין כך איננו חולק כ"כ על אבן עזרא שאת דעתו דחה מכל וכל. וכבר האריכו רבים להרחיב ולפרש דברי רמב"ן אלה על דבר הסוד והמיסטיקה. ראה פירוש רקנאטי לויקרא ב יג.

¹⁰ מבין הפרשנים, שמורה לרש"י זכות הראשונים לחיבור בין המלח למים, בפרט המים התחתונים שהם מלוחים. ולא מצאנו מאיפה לקח רש"י את ההבטחה למים התחתונים (שבכו כאשר הופרדו מהמים העליונים, ראה בראשית רבה ה ד), שהם יוקרבו ע"ג מזבח כפיצוי וכן את הקשר לניסוך המים בחג. וכל היודע דבר על כך, מתבקש להודיענו במהרה. עכ"פ, ראה פירוש רבינו בחיי שם בויקרא שממשיך הן את רש"י והן את רמב"ן שהבאנו לעיל ואלה דבריו: "ועל דרך הקבלה: יש במלח שני כוחות משתנים זה הפך זה, והם המים והאש, ובכח חמימות האש המיבשו והמגלידו חוזר מלח, ואם כן יש בעצם המלח כח המים והאש שהם כנגד שתי המדות שבהם קיום העולם והם מדת רחמים ומדת הדין ומטעם זה אמר: ולא תשבית מלח ברית אלהיך, קרא ברית אלהיך מלח לפי שבו יתקיים ויכרת העולם, וכמו שאמרו: (בראשית רבה יד טו) ראה שאינו יכול להתקיים בדין, שיתף עמו מדת רחמים. וכן המלח מקיים ומכרית, כי הוא מקיים ומעמיד הבשר זמן מרובה ונותן טעם בכל המאכלים, והוא מכרית גם כן כי המקום המלוח לא יעלה בו כל עשב. וכענין שכתוב: (ירמיה יז ו) "ארץ מלחה ולא תשב", וכתוב: (דברים כט, כב) "גפרית ומלח שרפה כל ארצה": ראה דבריו שם גם על המים העליונים המתוקים מול המים הבוכים, התחתונים, המלוחים. ובזוהר כרך א (בראשית) פרשת ויחי דף רמא עמוד ב, אף מקשר את כל העניין עם ים המלח: "ומלח איהו ברית דעלמא קיימא ביה דכתיב (ירמיה ל"ג) אם לא בריתי יומם ויללה חקות שמים וארץ לא שמתני. בגין כך אקרי ברית אלהיך ואקרי ים המלח וימא אקרי על שמייה". ויש שהפליגו עד אשת לוט: "וראתה אחוריה השכינה ונעשית נציב מלח. וסוד הענין תבין מברית מלח, וגם מימי הים המלוחים ירמזו לזה" (ריקנאטי בראשית יח כו). ואנו, די לנו בנסתרות אלה.

¹¹ המלח ממרק ואולי גם מרפא, אך יש בו גם את המליחות והמרירות המזכירים את הסבל והכאב. ראה שכל טוב (בובר) בראשית פרק יט על גמרא זו: "ואמר ריש לקיש נאמר ברית במלח, ונאמר ברית בייסורין, דכתיב והבאתי אתכם במסורת הברית (יחזקאל כ לז), מה מלח ממתקת בשר הקרבנות, אף ייסורין ממרקין כל גופו של אדם. לכך צריכין כל בני ברית לבקר חולי עמם, ולהזדקק להם, ולהמציא עצמם לחולים, כדי לסעד ולסייעם בין בגופן בין בממונם בין בתפלתן".

¹² מה לנו ולפרשת ויצא? מדרש זה הוא על סמיכות הולדת יהודה להולדת לוי, השבטים מהם יצאה המלוכה והכהונה.

זהו שכתוב: "וקח מאתם מטה מטה לבית אב" (במדבר יז יז) - ר' יצחק אמר: מְטוּ מְטוּ בני! מְטוּ בעגל, מְטוּ במרגלים, ר' לוי אמר: עלו בהם שני שבטים שבט כהונה ושבט מלכות, את מוצא שכל מה שכתוב בזה כתוב בזה, בזה משיחה ובזה משיחה, בזה מטה ובזה מטה, בזה ברית מלח ובזה ברית מלח, בזה פעם ובזה פעם, בזה נזר ובזה נזר, בזה קריבה ובזה קריבה, בזה שלשלת יוחסין ובזה שלשלת יוחסין, בזה ציץ ובזה ציץ.¹³

ספרי במדבר פרשת קרח פסיקא קיט

"ברית מלח עולם היא לפני ה' לך ולזרעך אתך" (במדבר יח יט), "ולבני לוי הנה נתתי את כל מעשר בישראל לנחלה" (שם כא), מגיד הכתוב שכשם שהברית כרותה לכהונה, כך ברית כרותה ללויה.¹⁴

מסכת בבא קמא דף קי עמוד ב

עשרים וארבע מתנות כהונה ניתנו לאהרן ולבניו, וכולן ניתנו בכלל ופרט וכלל וברית מלח, כל המקיימן - כאילו מקיים כלל ופרט וכלל וברית מלח, כל העובר עליהם - כאילו עובר על כלל ופרט וכלל וברית מלח.¹⁵

מדרש אגדה (בובר) במדבר פרק יח

"ואני הנה נתתי לך את משמרת תרומותי" - לטובתו של אהרן היתה מחלוקתו של קרח, שאותה שעה נתן הקב"ה לו כל מתנות כהונה ברית מלח עולם, והמשל אומר: נשברה רגל (פרתי) כדי לטובתי.¹⁶

שבת שלום וקיי טוב

מחלקי המים

¹³ שני השבטים שלא חטאו במרגלים ובעגל (שבט יהודה לא חטא בעגל?), להם נתנה ברית מלח, זה לכהונה וזה למלכות. ראה גם ויקרא רבה כד א: "א"ר יודן: כתיב: ואתה מרום - רוממות אתה נוהג בעולמך. נתת כהונה לאהרן לעולם ברית מלח היא, נתת מלכות לדוד לעולם שנאמר: הלא לכם לדעת כי אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד... לעולם... ברית מלח" (דברי הימים ב ג). אך דא עקא שגם הם חטאו בסוף. ראה מדרש תנחומא לך לך סימן כ: "הרי למדנו שהכהנים והמלכים בטלו את המילה, אמר הקב"ה אני אמרתי לאהרן ולדוד שזרעם קיים לפני לעולם: הלא לכם לדעת כי ה' אלהי ישראל נתן ממלכה לדוד על ישראל לעולם לו ולבניו ברית מלח, וכן לאהרן נשבעתי ברית מלח עולם היא לפני ה' (במדבר יח) והן מבטלין ברית מילה". וכן ראה פירוש רד"ק על הפסוק בזכריה יא יד: "וְאֶגְדַּע אֶת מְקַלֵּי הַשֵּׁנִי אֶת הַחֲבָלִים" המתאר את נפילת בית דוד "נשיאות זרובבל ונחמיה התרששתא שהם מבני דוד" ואת השחתת הכהנים מבית חשמונאי בבית שני "כי הם בתחילה בנו בית המקדש אחד בהר גריזים ונתחתנו אל הכותיים ומהם יצאה האפיקורסות לעולם" - הם שני השבטים שבתחילה לא חטאו וקבלו בתמורה את ברית המלח. לעומתם, ראה את הניסיון להפריד בין ברית המלח של הכהונה, שנאמרה בתורה ואיננה על תנאי, ובין ברית המלח של בית דוד שהיא על תנאי: "שלשה דברים נתנו על תנאי: ארץ ישראל ובית המקדש ומלכות בית דוד, חוץ מספר תורה ובריתו של אהרן שלא נתנו על תנאי" (מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דעמלק פרשה ב).

¹⁴ המדרש דורש פסוקים סמוכים בפרשתנו ומכליל בכך גם את שבט לוי, שבטו של אהרן, בברית המלח. ומשם נמשכת ברית המלח גם לתורה, כפי שמצאנו אולי בגלל הלויים המופקדים על לימוד התורה ושמירתה: "כי שמרו אמרתך ובריתך יצורו". עניין זה שגם התורה היא ברית מלח מצאנו רק בפרשנים המאוחרים, כגו צרור המור (רבי אברהם ב"ר יעקב סבע, ספרד המאה ה-15, תלמיד של ר' יצחק די לאון). ראה עוד ים של שלמה מסכת חולין פרק ח שמחבר את כל העניין גם עם המלח שעל השולחן: "כשישראל יושבים על השולחן, ומתניין זה לזה עד שיטלו ידיהן, והן בלא מצות, שהשטן מקטרג עליהן, לכן הזהיר להביא מלח על השולחן, שאז ברית מלח מגין עליהם. וא"כ לעסוק בתורה אין לך ברית ומצוה יותר ממנה".

¹⁵ ראה מקור לגמרא זו בתוספתא חלה פרק ב. להסבר הגמרא יש לקרוא היטב את פסוקים ח-יט בפרק יח בפרשתנו, הבאים לאושש את מעמד הכהונה לאחר מחלוקת קרח ואשר מפרטים את עשרים וארבע מתנות הכהונה (שלא באים בחינם, ראה דברינו [האובכל מן הקור לוקה מן הקורה](#) בפרשת תזריע). פסוק ח מדבר בלשון כללית: "ואני נתתי לך את משמרת תרומותי". פסוק יט מסכם: "כל תרומות הקדשים ... נתתי לך ... לחוק עולם ברית מלח עולם היא וכו'". וביניהם, באים הפרטים. וכפי שהגמרא שם מפרטת את כ"ד מתנות הכהונה: "ואלו הן: עשר במקדש, וד' בירושלים, ועשר בגבולים; עשר במקדש: חטאת בהמה, וחטאת העוף, ואשם ודאי, ואשם תלוי, וזבחי שלמי צבור, ולוג שמן של מצורע, ומותר העומר, ושתי הלחם, ולחם הפנים, ושירי מנחות; וארבע בירושלים: הבכורה, והביכורים, והמורם מן התודה ואיל נזיר, ועורות קדשים; ועשרה בגבולין: תרומה, ותרומת מעשר, וחלה, וראשית הגז, והמתנות, ופדיון הבן, ופדיון פטר חמור, ושדה אחוזה, ושדה חרמים, וגזל הגר". ראה רש"י במדבר יח יט: "כל תרומת הקדשים - מחיבתה של פרשה זו כללה בתחילה וכללה בסוף ופרט באמצע". ורש"י בגמרא שם אומר: "המקיימן, כאילו קיים כל התורה כולה שניתנה לדרוש בכלל ופרט וכלל, וכאילו קיים כל הקרבנות שניתנה בהן ברית מלח". המלח הוא דבר מקיים ומי שזכה קיים את ברית המלח.

¹⁶ ראה מקור מדרש זה בספרי במדבר פרשת קרח פסיקא קיט: "שמחה גדולה היתה לו לאהרן ביום שנכרתה לו ברית במתנות. ר' ישמעאל אומר: משל הדיוט אומר: לטובתי נשברה רגל פרתי - לטובתו של אהרן בא קרח וערער על הכהונה כנגדו. משל למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שהיה לו בן בית ונתן לו שדה אחת במתנה ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכים כתיבה לעיל לכן נאמרה פרשה זו סמוך לקרח זכרון לבני ישראל". על הביטוי לטובתי נשברה רגל פרתי ראה גם בראשית רבה מב א על ר' אליעזר בן הורקנוס וכן ויקרא רבה ה ד על אבא יודן (שהיה תורם בעין יפה למגבת חכמים). כך או כך, מדרש אגדה זה מחזיר אותנו למיקומה של ברית המלח דווקא בפרשת קרח. ראה רש"י על במדבר יח ח, הפסוק הפותח את כל העניין: "ואני הנה נתתי לך - בשמחה. לשון שמחה הוא זה, כמו (שמות ד יד) הנה הוא יוצא לקראתך וראך ושמח בלבך, משל למלך שנתן שדה לאוהבו ולא כתב ולא חתם ולא העלה בערכאין. בא אחד וערער על השדה. א"ל המלך: כל מי שירצה יבוא ויערער לנגדך, הריני כותב וחותר לך ומעלה בערכאין. אף כאן לפי שבא קרח וערער כנגד אהרן על הכהונה, בא הכתוב ונתן לו כ"ד מתנות כהונה בברית מלח עולם, ולכן נסמכה פרשה זו לכאן".

מים אחרונים: שוב מצאנו ברשת את הדף [בנושא זה שיצא](#) מלשכת רב הקמפוס של בר אילן, את [דבריו של הרב יוסף כרמל](#) ויש [עוד רבים](#). ומקור הביטוי "מלח הארץ" הוא של ישו הלקוח מדרשת ההר ב"ברית החדשה".